

Andriy Oliynyk CSsR*

Katedra Teologii Pastoralnej

Ukraiński Uniwersytet Katolicki we Lwowie, Ukraina

OBJAWIENIE FATIMSKIE JAKO ŹRÓDŁO INSPIRACJI DLA MARIOLOGII O. ROMANA BAKHTALOVSKYY'EGO (1897–1985)

Streszczenie: O. Roman Bakhtalovsky jest mistykiem i mistagogiem w nowoczesności, gdyż jego pobożność, duchowość, posługa kapłańska oraz piśmiennictwo czerpią inspirację z objawień fatimskich. W jego poglądach mariologicznych znajdujemy wiele symboli nawiązujących do wydarzeń z 1917 r., jakie miały miejsce w Portugalii. One ukształtowały jego wiarę opartą na oddawaniu czci Niepokalanemu Poczęciu Bogarodzicy, nabożeństwie do Jej Najświętszego Serca, doskonaleniu relacji synowskich według założeń królestwa Bożego. Nadzieja i wiara w ostateczne zwycięstwo chrześcijaństwa nad ideologią ateizmu jest kluczem do zrozumienia jego bezkompromisowej pozycji w walce ze złem oraz wierności Kościołowi i obrony własnych przekonań religijnych w sytuacji reżimu komunistycznego. Dla o. Romana wszystko, co dzieje się w Związku Sowieckim jest nacechowane smutkiem ani rozpaczą, wręcz jest klarowne, gdyż biorąc pod uwagę dialogi Maryi Dziewicy z wizjonerami w Fatimie, były przewidziane czasy „wielkiej apostazji” w XX w., brutalne prześladowania chrześcijan w krajach komunistycznych. Jednocześnie chrześcijanie otrzymali ogromną zachętę, by na rzecz królestwa Bożego, solidarności, nawrócenia, cierpliwości oraz wytrwałości wierze. Doświadczenie życiowe oraz „Dzieło Fatimy” ukształtowały o. R. Bakhtalovsky'ego jako żywego i wiarygodnego świadka wydarzeń historycznych XX w. wewnątrz „Imperium zła” (R. Reagan) Związku Sowieckiego. Osobistym wnioskiem o. Romana w celu odnowy wiary i moralności chrześcijańskiej w Ukrainie była sprawa założenia żeńskiego Zgromadzenia Najświętszego Serca Maryi Fatimskiej (NSMF) oraz troska o jego przetrwanie w trudnych warunkach istnienia podziemnego Kościoła. Dlatego wszelkie działania i inicjatywy o. R. Bakhtalovsky'ego zmierzające do realizacji zadań z Fatimy był przyspieszeniem nadejścia wolności narodu i Kościoła na Ukrainie.

Słowa kluczowe: objawienia fatimskie, komunizm, Związek Sowiecki, duchowość maryjna, Zgromadzenie Najświętszego Serca Maryi Fatimskiej.

W historii Kościoła Greckokatolickiego (KGK), działającego w podziemiu w latach 1946–1989 r., o. Roman Bakhtalovsky'ego CSsR uważa się za pisarza, którego dzieła są interesujące, bogate w treści teologiczne i mariologiczne.

* Adres: ks. dr Andriy Oliynyk, e-mail: solonua@ucu.edu.ua

Działalność o. Romana przejawiała się wielostronnie: był on wykładowcą i misjonarzem, pisarzem i teologiem, ojcem duchownym i ascetą, kapłanem i działaczem społecznym. Okres historyczny, w którym żył i działał wydaje się być jednym z najbardziej trudnych i dramatycznych okresów dla KGK, który *de iure* nie istniał, jednak *de facto* kontynuował swoją działalność poprzez zaangażowanie się wiernych świeckich i duchownych, tworzących historię własnego Kościoła w „podziemiach”. O. Bakhtalovsky był jednym z tych duchownych, którym Kościół Grekokatolicki zawdzięcza swoje przetrwanie w bardzo trudnych warunkach społecznej apostazji i ateizmu. Będąc ofiarą stalinowskich i późniejszych więzień i łagrów, o. Roman umiejętnie realizował swoje talenty, pozostawiając po sobie spore dziedzictwo literacko-duchowe: pisma, dzieła teologiczne oraz refleksje. Był on nauczycielem dla całego pokolenia zakonników, których wyszkolił w realiach edukacji podziemnej i przygotował do duszpasterstwa na trudne czasy.

Analizując dzieła o. R. Bakhtalovsky'ego zauważa się wiele źródeł, z których czerpał inspirację dla swojej twórczości. Jest to przede wszystkim Pismo Święte, dzieła Ojców Kościoła oraz pisarzy ascetycznych, różnego rodzaju teologiczna, a nawet apokryficzna literatura. Olbrzymi wpływ na całokształt poglądów mariologicznych miały jednak wydarzenia objawień maryjnych w portugalskiej Fatimie w 1917 r. Treści teologiczne pojawiające się w tych objawieniach a udokumentowane przez świadków, ważne ze względu na profetyzm przesłania, odnajdujemy nie tylko w spuściźnie mariologicznej o. Romana, ale także w jego życiu osobistym i całokształcie posługi kapłańskiej. Pod wpływem fatimskich objawień założył on nowe zgromadzenie zakonne – Siostr Najświętszego Serca Maryi Fatimskiej (NSMF) i do końca swoich dni opiekował się nim. Głównym zadaniem, które jako założyciel wyznaczył tej wspólnoty była popularyzacja orędzia oraz wypełnianie posłannictwa wynikającego ze słów Maryi Panny z Fatimy.

1. Symbole fatimskie w życiu osobistym o. Romana Bakhtalovsky'ego

Według świadectw o. R. Bakhtalovsky'ego¹ wydarzenia w jego życiu osobistym i posłudze kapłańskiej zostały ściśle powiązane z wydarzeniami

¹ Roman Bakhtalovsky CSsR, ur. 21 października 1897 r. w obwodzie tarnopolskim, w wielodzietnej rodzinie. Jego ojciec Danylo był kapłanem grekokatolickim. Dwaj jego bracia też przyjęli święcenia kapłańskie: Korneliy jako kapłan diecezjalny, a Stepan, podobnie jak Roman, został członkiem Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (redemptoryści), zakonu, który zaczął działać w Kościele grekokatolickim na Ukrainie od 1913 r. R. Bakhtalovsky ukończył gimnazjum w Kolomyi, później wstąpił do Seminarium Duchownego w Stanisławowie. Będąc alumnem trzeciego roku seminarium w 1919 r. podjął

w Fatimie², które miały miejsce 20 lat po jego przyjściu na świat. Mistyczny i duchowy sposób postrzegania rzeczywistości nie mógł nie odzwierciedlić się w pismach o. Romana, albowiem wiara w Pana Boga i towarzyszenie Najświętszej Dziewicy Maryi były dla niego życiowym drogowskazem. Warto też przyjrzeć się bliżej niektórym faktom biograficznym o. Romana, interpretowanym przez niego samego w kluczu wiary jako sytuacji mających wyraźny mariologiczny charakter, albowiem świadczących o oczywistej ingerencji Matki Bożej Fatimskiej oraz potwierdzających jej macierzyńską pomoc.

Wyzdrowienie z gruźlicy. Będąc wykładowcą w juwenacie (gimnazjum) oraz kontynuując studia na uniwersytecie, o. Roman w 1927 r. otrzymał wiadomość o śmierci ojca. Osłabienie zdrowia spowodowane chorobą żołądka, napię-

decyzję o wstąpieniu do Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela (CSsR – redemptoryści). W styczniu 1921 r. otrzymał święcenia kapłańskie, a po krótkim czasie został wysłany do Belgii w celu ukończenia studiów. Po powrocie do Galicji został wykładowcą oraz wychowawcą uczniów w juwenacie (gimnazjum) dla chłopców, prowadzonym przez redemptorystów w miejscowości Holosko niedaleko Lwowa. W tym czasie o. Roman studiował także filologię słowiańską na Uniwersytecie Lwowskim. W 1927 r. zachorował na gruźlicę. Po długim okresie leczenia całkiem wyzdrowiał. Przez pewien czas jako misjonarz pracował na Wołyniu. W tym czasie odkrył w sobie talent do pisania. Od 1937 r. wykładał biblistykę w Wyższym Seminarium Redemptorystów w Holosko. W 1939 r., stając na czele grupy studentów CSsR, wyjechał do Tuchowa na południe Polski, ocalając tym samym młodzież zakonną przed inwazją Armii Czerwonej, która wkroczyła do Galicji. W 1941 r. owa grupa zakonna wróciła do Lwowa, a w 1942 r. o. Roman został mianowany rektorem klasztoru redemptorystów w Stanisławowie. Po likwidacji przez władze sowieckie Kościoła grekokatolickiego na Ukrainie o. Bakhtalovskyy prowadził działalność duszpasterską w podziemiu oraz sprawował opiekę nad żeńskim Zgromadzeniem Zakonnym Sióstr Niepokalanego Serca Maryi, które założył w 1945 r. Został aresztowany przez reżim stalinowski w 1949 r., odbył karę w obwodzie irkuckim na Syberii. W 1956 r. został zwolniony w związku ze stanem zdrowia oraz wskutek amnestii. Drugi areszt o. Romana miał miejsce w 1968 r. Sąd skazał go na trzy lata oraz pięć lat wygnania na Syberię. W 1976 r., po powrocie na Ukrainę, zamieszkał w miejscowości Chmilnyk w centrum Ukrainy, gdyż władze komunistyczne nie pozwoliły mu osiedlić się w zachodniej części kraju, nazywając o. Romana „ideologiem podziemia katolickiego”. Sprawował opiekę duchową oraz formacyjną nad kandydatami do kapłaństwa, a także nad siostrami zakonnymi. Wiele czasu poświęcał pisaniu dzieł duchowych. Zm. 6 października 1985 r. w Chmilnyku, tam też został pochowany (А. Хацко, *Життєвий шлях ісповідника віри о. Романа Бахталовського – довголітнього в'язня Радянської каральної системи*, Львів 2012 (typeprint), s. 15–42; M. Czyżowicz, *Duchowe macierzyństwo Maryi w pismach o. Romana Bachtalowskiego CSsR*, Tuchów 2001 (typeprint), s. 2–4; Метрика Всечеснаго Клира Станиславовской Епархиі от початку року 1887, ф. 504, оп. 1, case 330”а”, s. 30, 49).

² Według relacji świadków, objawienia fatimskie rozpoczęły się 13 maja 1917 r. w dniu święta Wniebowzięcia Maryi Panny za kalendarzem gregoriańskim. Kontynuowane były przez następne sześć miesięcy. Matka Boska ukazywała się trójce dzieci. Dwie dziewczynki i chłopiec wypasali owce na polu Cova da Iria w pobliżu miejscowości Fatima. Pole było własnością rodziny jednej z dziewcząt o imieniu Lúcia dos Santos. Właśnie w tym miejscu dzieci, bawiąc się i modląc się, nagle ujrzaly jasne światło i obraz wspaniałej Pani, która rozpoczęła z nimi rozmowę. Istotą orędzia Matki Bożej, którą dzieci nazywały „Lśniącą Panią”, były kwestie następujące: 1. Należy troszczyć się o zbawienie grzeszników, albowiem przez swoje trwanie w zatwardziałym zachowaniu idą oni do piekła; 2. Ludzi na świecie czekają lata krwawej wojny, wskutek czego ucierni wiele niewinnych osób, w tym także osoby duchowne; 3. Wszyscy chrześcijanie winni mobilizować się do pracy na rzecz odkupienia świata poprzez modlitwę, poświęcenie się i czynienie praktyk pokutnych. Pomocą w realizacji owego zadania fatimskiego jest nabożeństwo do Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny oraz wiara w jej Niepokalane Poczęcie (Л. Гонзара де Фонсека, *Fatima. Марія говорить до людей світу*, Львів 1995, s. 9–125).

cie emocjonalne i zmęczenie fizyczne sprzyjały zachorowaniu o. Bakhtalovskyy'ego na gruźlicę, która w tamtym czasie była chorobą rzadko uleczalną³.

Ze względu na leczenie musiał przerwać studia na uniwersytecie, do których już nie wrócił. Przebywając w szpitalu, o. Roman dużo się modlił. Powierając swoje życie Matce Bożej podjął zamiar napisania Akatystu na cześć Maryi Dziewicy. W wigilię święta Wniebowzięcia Matki Bożej w 1929 r. w pełni powrócił do zdrowia, a wiosną 1930 r. powstało dzieło poetycko-duchowe – *Akatyst do Matki Bożej Nieustającej Pomocy*. Później został on wydany w nakładzie 12 tysięcy egzemplarzy i szybko rozszerzył się wśród wiernych chrześcijan⁴.

Dwa areszty oraz pobyt w więzieniu. O. R. Bakhtalovskyy nigdy nie dostrzegał wydarzeń w swoim życiu jako zwykłego zbiegu okoliczności. Przejęty przesłaniem Matki Bożej w Fatimie oraz pragnąc zrealizować je w swoim życiu, w tym kontekście interpretował sens swojego pobytu w dwóch aresztach, pokrywających się w czasie z nadzwyczajnymi wydarzeniami w Fatimie – 13 września 1949 r. oraz 13 października 1968 r. O. Roman uważał te dwa wydarzenia za przejaw walki zła z dobrem na płaszczyźnie jego osobistego doświadczenia tak, jak to było zapowiedziane w prorocत्वach fatimskich⁵.

Pierwszy areszt o. Romana miał miejsce w mieście Chernivtsi, dokąd udał się ze względu na potrzebę kontynuowania leczenia oraz z powodu prześladowań przez władzę radziecką w zachodniej części Ukrainy. Po głośnych wydarzeniach likwidacji KGK w 1946 r., o. Bakhtalovskyy odmówił podpisania przejścia na prawosławie rosyjskie i dlatego był represjonowany. Powodem aresztowania przez służby specjalne był brak meldunku o. Romana w miejscu pobytu. Później został on oskarżony przez sąd o prowadzenie propagandy antysowieckiej podczas trwania okupacji nazistowskiej, rozpowszechnienie tzw. ideologii Watykanu” oraz za działalność religijną itp.⁶ Otrzymał wyrok 10 lat więzienia z konfiskatą mienia. R. Bakhtalovskyy odbył karę w mieście Taishet na Syberii⁷.

³ M. Czyżowicz, *Duchowe macierzyństwo Maryi w pismach o. Romana Bachtalowskiego CSsR*, s. 3.

⁴ Н. Голейко, *Благослови нас з вічності*, Львів 2002, s. 41–44.

⁵ W liście do pewnej zakonnicy, napisanym z aresztu śledczego w Iwano-Frankiwsku, o. R. Bakhtalovskyy zauważa: „Największą motywacją dla nas wszystkich, abyśmy byli gorliwi w modlitwie oraz aktywni w życiu duchowym, jest straszny potwór ateizmu, który dzień po dniu, tysiącami ust wykazuje bluźnierstwo przeciwko Bogu i niszczy ludzkie dusze, otwierając milionom bramy otchłani piekielnej. Jest to «Walka Fatimska», której aktualnie doświadczamy, niosąc ciężar na własnych barkach. Więc, jest to ważne zadanie, z wykonaniem którego nie możemy się spóźnić. [Należy] ten proces przyspieszyć pełną nadzieją modlitwą na nadejście dnia Bożego miłosierdzia” (Ibidem, s. 86).

⁶ А. Хацко, *Життєвий шлях ісповідника віри о. Романа Бахталовського – довголітнього в'язня Радянської каральної системи*, s. 47–53.

⁷ Н. Голейко, *Благослови нас з вічності*, s. 70–71.

Drugi i ostatni areszt o. R. Bakhtalovskyy'ego odbył się w mieście Kolo-myya. Władze skonfiskowały dużą liczbę książek religijnych, rękopisów (w tym także notatki do przyszłej książki o Matce Bożej Fatimskiej), a także taśmy magnetofonowe z nagraniem nauk rekolekcyjnych⁸. Akt ten był wyrazem arogancji i tendencyjności władzy, bowiem represje dotyczyły człowieka schorowanego, już w siedemdziesiątym roku życia. Na rozprawie sądowej o. Roman odważnie przypomniał wszystkim jeden z głównych wątków objawień w Fatimie: walka z Bogiem w ZSRR nie przyniesie reżimowi oczekiwanego skutku; jest ona z góry skazana na niepowodzenie⁹. Tym razem sąd nie wziął pod uwagę żadnych środków łagodzących, skazując aresztowanego na trzy lata więzienia o zaostrozonym rygorze i pięć lat zsyłki¹⁰.

Założenie nowego zgromadzenia sióstr zakonnych. Aby wzmocnić modlitwę za Kościół w czasie okupacji nazistowskiej, w 1942 r. biskup Stanisławowski H. Khomyshyn wyraził chęć założenia nowego żeńskiego zgromadzenia kontemplacyjnego. Jako rektor klasztoru w Stanisławowie, o. R. Bakhtalovskyy w osobistej rozmowie z biskupem został poinformowany o jego intencjach, a w krótkim czasie wiceprowincjał redemptorystów o. Jozef de Vocht upoważnił na piśmie o. Romana do realizacji tego zadania. Idea założenia nowego zgromadzenia znajdowała coraz więcej zwolenników. O. Roman był przekonany, że specyfika nowej żeńskiej wspólnoty zakonnej będzie miała powiązania z wydarzeniami w Fatimie. 13 września 1945 r. o. Bakhtalovskyy ogłosił powstanie Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Serca Maryi Fatimskiej. Napisał też *Reguły i statuty Zakonu Niepokalanego Serca Maryi*. 8 maja 1963 r. zwierzchnik KGK w podziemiu biskup V. Velychkovskyy oficjalnie potwierdził istnienie Zgromadzenia Sióstr Fatimskich, skupiających w tym czasie 35 osób¹¹.

2. Akcenty mariologiczne w pismach o. Romana Bakhtalovskyy'ego, pochodzące z objawień fatimskich

Wśród wielu dzieł mariologicznych różnych gatunków literackich autorstwa o. R. Bakhtalovskyy'ego¹² na szczególną uwagę zasługuje dzieło *Iria*, któ-

⁸ Державний обласний архів Івано-Франківської області (ДАІФО), ф. 5, case 7497, sheet 6–7.

⁹ Ibidem.

¹⁰ А. Хацко, *Життєвий шлях ісповідника віри о. Романа Бахталовського – довголітнього в'язня Радянської каральної системи*, s. 56–58.

¹¹ Ibidem, s. 36–38.

¹² Wśród wielu dzieł teologiczno-mariologicznych, które zachowały się do dzisiaj, na szczególną uwagę zasługują m.in.: *Niepokalane Serce Maryi*, rozważania na wszystkie dni roku liturgicznego *Na ścieżkach Maryi* (w sześciu tomach), *Winnica Niepokalanego Serca Maryi*, *Droga Maryi do zjednoczenia z Bogiem*, *Świecznik siedmioramienny*, *Jak kwitną róże wokół Niepokalanego Serca Maryi*. Liczne epitety mariologiczne oraz zwroty poetyckie można odnaleźć w Akatystach i Molebniu do Bogarodzicy:

rego treść jest bezpośrednio związana z Fatimą. Również w innych jego pracach mariologicznych można odnaleźć liczne nawiązania i wzmianki odnoszące się do wydarzeń fatimskich. Mariologia o. Romana jest kształtowana pod wpływem objawień maryjnych z 1917 r. Motywem charakterystycznym dla jego teologii jest ponowne przemyślenie zadań i roli Bogarodzicy w relacji do losu świata i ludzi.

Objawienia Najświętszej Maryi Panny w Fatimie, o. R. Bakhtalovskyy interpretuje jako współczesną kontynuację biblijnego objawienia Boga na Synaju (Wj 19,16-25), ponieważ oba te wydarzenia łączą podobne „znaki z Nieba”, czyli „tysiące widzów i świadków”. Jednak cuda fatimskie mają walor uzupełniający, a nie normatywny, nie są włączone w kanon ksiąg biblijnych, a zatem katolicy nie są zobowiązani do przyjęcia ich w wierze¹³. Jednak dzięki nim łatwiej jest odczytać sens i znaczenie prześladowań Kościoła w Związku Sowieckim, a także inwazję Armii Czerwonej na zachodnią część Ukrainy w 1939 r. oraz jej powrót w 1944 r., aresztowania duchownych w 1945 r., zwołanie fałszywego Soboru KGGK w 1946 r. oraz represji i prześladowań chrześcijan przez reżim bolszewicki¹⁴.

Objawienie w Fatimie z 13 października 1917 r. o. R. Bakhtalovskyy rozumie jako ostatni, skierowany do ludzi apel Bogarodzicy o praktykowanie nabożeństwa do jej Niepokalanego Serca. Modlitwę tę pojmował jako gwarancję wytrwania w dobrym podczas „ciemnej godziny cierpień Chrystusa”¹⁵, a jednocześnie jako nadzieję, że Bóg w przyszłości zwycięży, chociaż teraz jest czas „wielkiej apostazji”. Po kilku dniach od ostatniego objawienia, 25 października 1917 r., w carskiej Rosji odbył się „październikowy zamach stanu”¹⁶. Dla o. Bakhtalovskyy’ego był to początek wielkiego cierpienia dla wielu narodów, spowodowany nadejściem rządów lewicowych. Odzwierciedleniem tych zmian geopolitycznych oraz wydarzeń, osnutych wokół fałszu, lęku i agresji, jest zachowanie lokalnych władz portugalskich. Nie dano wiary w cudowne opowieści wizjonerów i innych świadków, dlatego za wszelką cenę usiłowano ukryć przed światem treść objawień fatimskich, wywierając presję na dzieci, oszukując je i zastraszając¹⁷.

Akatyst do Matki Bożej Nieustającej Pomocy i Akatyst do Niepokalanego Serca Maryi, jak również *Moleben do Najświętszej Bogarodzicy Nieustającej Pomocy*. Ponadto autor napisał wiele teologicznych komentarzy do swoich własnych Akatystów i Molebenia. Niestety niewielka część przetrwała do dziś, gdyż wiele prac zostało skonfiskowanych podczas przeszukiwań (B. Dziourach, *Dzieciństwo na podstawie pism o. R. Bachtalowskiego CSsR*, Warszawa 1996 (typeprint), s. 21; M. Czyżowicz, *Duchowe macierzyństwo Maryi w pismach o. Romana Bachtalowskiego CSsR*, s. 29–38).

¹³ Р. Бахталовський, *Ірія, Архів Львівської Провінції ЧНІ*, (АЛП ЧНІ), f. 6, op. 1Д, s. 4.

¹⁴ Ibidem, s. 16–18.

¹⁵ Ibidem, s. 5.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem; Р. Бахталовський, *На стежках Марії*, vol. 2. part 2, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, § 3.

Według orędzia fatimskiego, poświęcenie się Matce Bożej jest jedynym skutecznym sposobem na zwycięstwo w walce z ateizmem, a wierność Niepokalanemu Sercu Maryi poprzez pracę i modlitwę wywołuje u chrześcijan gotowość do podjęcia odważnej walki z systemem bezbożnym i antyludzkim¹⁸. Wszakże ostrzeżenia fatimskie mają swoje źródło w Bożej prawdzie, podczas gdy ideologia bolszewicka oparta jest na kłamstwie¹⁹. O. Bakhtalovskyy uważa, że w czasach współczesnych walka dobra ze złem została przeniesiona na płaszczyznę indywidualno-duchową w człowieku, jednak bitwa z demonem ciemności i apostazji musi koniecznie zakończyć się zwycięstwem anioła światłości i wierności. Nie należy wątpić w ostateczne wyniki owej wojny: dobro zwycięży, ponieważ ukryta wiara, która żyje w sercach ludzi, jest niesamowicie potężną bronią²⁰. Przez wiarę wkrótce „zatriumfuje sprawiedliwość”, a zwycięstwo nastąpi dzięki „duchowej dolinie Irii”²¹. Dlatego, aby mieć udział w owym zwycięstwie, chrześcijanie w czasie prześladowań muszą cierpliwie i odważnie naśladować cnoty Dziewicy Maryi, rozpoznawane w kontemplacji tajemnicy jej dziewictwa, macierzyństwa i pośrednictwa łask.

Dziewictwo Maryi. Cnota ta jest najczęściej wspomniana w pismach o. Bakhtalovskyy’ego. Jest tak chyba dlatego, że uważa on swoje powołanie zakonne i kapłańskie za zaproszenie przez Boga do szczególnego jej praktykowania. O. Roman usiłuje naśladować Najświętszą Bogarodnicę, która jest Dziewicą konsekrowaną, gdyż całe swoje życie poświęciła Panu Bogu²². Według niego, dziewictwo Maryi ściśle związane z jej Niepokalanym Poczęciem, ponieważ jest konsekwencją nieuczestnictwa Bogarodzicy w grzechu Adama i Ewy. Dziewictwo Maryi jest uświęcające, gdyż opiera się na nieustannej wierności Bogu²³.

Każdy chrześcijanin musi wyznaczyć sobie zadanie naśladowania Maryi w jej wierności Bogu²⁴, zwłaszcza w sytuacji ateizmu wojującego, aby nie ulec zwątpieniu oraz pokusie kompromisu ze złem. Być świadkiem wiary w komunistycznej Ukrainie – to zachowywać się według „mądrości fatimskiej”, czyli ratować świat wokół siebie, który codziennie buntuje się przeciwko Bogu, a tym samym skazuje swój los na wieczną ruinę²⁵. Inspirującym przykładem

¹⁸ Р. Бахталовський, *Як квітнуть троянди навколо Непорочного Серця Марії*, АЛП ЧНІ, ф. 6, ор. 1Д, part II; Р. Бахталовський. Ірія, s. 44.

¹⁹ Ibidem, s. 12.

²⁰ Ibidem, s. 47–48.

²¹ Ibidem, s. 36.

²² В. Dziourach, *Dziewictwo na podstawie pism o. R. Bachtalowskiego CSsR*, s. 190.

²³ Р. Бахталовський, *Семираменник*, АЛП ЧНІ, ф. 6, ор. 1Д, part III; Р. Бахталовський, *Непорочне Серце Марії*. АЛП ЧНІ, ф. 6, ор. 1Д, part I.

²⁴ М. Czyżowicz. *Duchowe macierzyństwo Maryi w pismach o. Romana Bachtalowskiego CSsR*, s. 84.

²⁵ Р. Бахталовський, *Ірія*, s. 43–44.

wierności dziewiczej jest Niepokalanie Poczęta Maryja, która dochowała bezwzględnej wierności Panu Bogu²⁶.

Macierzyństwo Maryi. Macierzyństwo Matki Bożej nie jest sprzeczne z jej dziewictwem, ale jest jego uzupełnieniem²⁷. Maryja-Matka to obraz pochodzący z Fatimy, ponieważ jest ona osobą, która daje życie Chrystusowi, ale także troszczy się o dobrą przyszłość dla narodu ukraińskiego, Kościoła, świata i całej ludzkości. Dlatego kłopoty, które spotkają Europę w XX w. są powodem do zmartwienia „Lśniącej Pani”. To ona ukazuje się dzieciom portugalskim i prosi je, aby poprzez modlitwę, poświęcenie się i ascezę wpływały na rozwój globalnych wydarzeń na świecie.

Bogarodzica to ta, która modli się o przyjście Mesjasza²⁸. Dlatego za jej przykładem uczniowie Chrystusa powinni oczekiwać cudu radosnego przebudzenia Kościoła w społeczeństwie, którego nie zniszczy żadna ateistyczna władza ani bezbożne ugrupowanie²⁹. Dzieci Matki Bożej są obywatelami królestwa Bożego, nie pozostają w żadnym wypadku w duchowym infantyлизmie i obojętności, ale z pomocą łaski, jako „obywatele i obywatelki republiki Maryi”³⁰, angażują się do pracy na rzecz zbawienia świata, poprzez praktykę mocnej wiary i prawdziwej moralności³¹.

Pośrednictwo Maryi. O. R. Bakhtalovsky często nazywa Matkę Bożą Współodkupicielką w znaczeniu towarzyszenia wszystkim ludziom, którzy zostali odkupieni przez jej Syna, na ich drodze do poznania Pana Boga. Maryja jest również tą osobą, która pomaga osiągnąć pełnię zbawienia. Stąd misja Bogarodzicy wobec ludzi jest ściśle związana z odkupieńczą misją Chrystusa³². Matka Boża w Objawieniach Fatimskich wytrwale prosi wszystkich chrześcijan, aby nie pozwolili na degradację moralną świata, prowadzącą ludzi „do piekła”. Szatan stale próbuje zdezorientować człowieka i skierować go na złą drogę, dlatego „Dzień Fatimy” jest przez niego nienawidzony. Ten Dzień jest czasem klęski złego, zaś dla wiernych chrześcijan – czasem Wielkanocy, która następuje po cierpieniach na Golgocie³³. O. Bakhtalovsky jest przekonany, że „Matka Dobrej Rady pośpieszy mu wtedy na pomoc”, a on zawoła: *zła się nie ulękne, bo Ty jesteś ze mną* (Ps 23,4)³⁴.

²⁶ Р. Бахталовський, *Семираменник*, part III.

²⁷ Р. Бахталовський, *Непорочне Серце Марії*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part II.

²⁸ Р. Бахталовський, *Ірія*, s. 50.

²⁹ Р. Бахталовський, *Марііна дорога до з'єднання з Богом*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part II, § 9.

³⁰ Р. Бахталовський, *Ірія*, s. 36.

³¹ Р. Бахталовський, *Семираменник*, part II.

³² М. Czyżowicz, *Duchowe macierzyństwo Maryi w pismach o. Romana Bachtałowskiego CSsR*, s. 48; Р. Бахталовський, *Як квітнуть троянди навколо Непорочного Серця Марії*, part II.

³³ Р. Бахталовський, *Винниця Непорочного Серця Марії*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part 9, § 1.

³⁴ Р. Бахталовський, *Ірія*, s. 15.

3. Reguły i statuty dla sióstr Najświętszego Serca Maryi Fatimskiej (NSMF) jako aktualizacja pastoralna „Dzieła Fatimy”

O. R. Bakhtalovskyy jest autorem reguł i statutów żeńskiego zgromadzenia zakonnego, które sam założył i jednocześnie dokonał implementacji owych zasad w życiu wspólnotowym sióstr. Nowa wspólnota zakonna powołana została do kontynuowania „sprawy fatimskiej” w ukraińskim społeczeństwie, które jest w dużej mierze antyreligijne i wrogie Kościołowi, gdyż zmanipulowane bolszewickimi rządami, dla których priorytetem zawsze było prześladowanie religii. O. Roman ufał, że zakon powstał po to, aby „zgrupować narzeczonych Chrystusa pod opieką Najświętszej Maryi Panny”³⁵ oraz ukształtować wspólnotę, która ma „jedno serce i jedną duszę”³⁶. Owa solidarność wokół „Dzieła Fatimy” aktualizuje się poprzez prowadzenie głębokiego życia duchowego oraz przez posługę na rzecz ludzi, „albowiem w ten sposób kiedyś postępowała Niepokalana Maryja, poświęcając swoje życie Boskiemu Emmanuelowi, a teraz czyni to samo w Niebie jako Pośredniczka łask dla ludzi”³⁷.

Według myśli o. Romana siostry powinny osobiście naśladować Najświętszą Maryję Pannę, gdyż to ona jest „główną patronką Zakonu (...) w obrazie swego Niepokalanego Poczęcia”³⁸, a klasztory, w których będą mieszkać, poprzez praktykowanie dwunastu cnót, winny przypominać „nieustanny Nazaret”. Jest to: wiara, nadzieja, miłość Boga, pokój i siostrzana miłość, ubóstwo, czystość ciała i ducha, posłuszeństwo, łagodność i pokora serca, wyrzeczenie się, umartwienie, skupienie, modlitwa³⁹.

Sposób funkcjonowania zgromadzenia jest aktywno-kontemplacyjny. Według opinii założyciela oznacza to połączenie modlitwy z działalnością apostołską, co jest naśladowaniem etosu Matki Bożej na ziemi, ponieważ „Maryja w świątyni przebywała w nieustannej kontemplacji; [a jednocześnie] wykonywała działalność apostołską w domu Zachariasza, przygotowując do działalności Jana Chrzciciela; była pomocą dla apostołów w duszpasterstwie oraz w szerzeniu Kościoła; a także wychowywała Syna Bożego”⁴⁰. Dlatego o. R. Bakhtalovskyy uważa, iż wspólnota sióstr powinna być podzielona na cztery grupy: 1. Osoby prowadzące życie modlitewno-kontemplacyjne (dział kontemplacyjny)⁴¹; 2. Osoby pracujące w zakresie edukacji dzieci i młodzieży (dział eduka-

³⁵ Р. Бахталовський, *Правила і уставу Чину Непорочного Серця Марії*, АЛП ЧНІ, ф. 6, оп. 1Д, case 2, vol. 11, part I, § 1.

³⁶ Ibidem, part II, § 8.

³⁷ Ibidem, part I, § 1.

³⁸ Ibidem, part I, § 6.

³⁹ Ibidem, part I, § 3–4.

⁴⁰ Ibidem, part IV, § 21.

⁴¹ Ibidem, part V, § 23.

cyjno-szkolny)⁴²; 3. Osoby zaangażowane w apostołacie (dział apostołski)⁴³, a także osoby pracujące na parafii (dział parafialny)⁴⁴.

1. *Grupa kontemplacyjna* sióstr powinna spędzać dużo czasu na modlitwie, przestrzegać ścisły post, czytać dużo literatury duchowej i skupiać się na procesie jakościowego nabywania cnót i na kształtowaniu własnego sumienia⁴⁵. Założyciel wyraźnie określa zakres modlitwy, jej rodzaje, a także rodzaje i ilość posiłków dla sióstr z tego działu.

2. Siostry z *grupy pedagogicznej* winny skupić się na pracy w trzech obszarach: w szkole, w akademiku i w internacie, aby z pomocą „swoich złotych rąk siać ziarno Chrystusowe w niewinne serca dzieci i młodzieży”⁴⁶. Albowiem praca edukacyjna i wychowawcza sióstr wstrzymuje proces moralnego upadku u ludzi młodych, pomaga w ich dojrzewaniu do stworzenia własnej chrześcijańskiej rodziny, a także umożliwia dziewczętom poznanie specyfiki życia zakonnego.

3. Dział sióstr zaangażowanych w *dzieło misyjne* ma za zadanie w sposób duchowy i modlitewny wspierać misjonarzy w „dziele nawrócenia dusz”. Siostry „staną się Bożymi aniołami, przygotowującymi drogę robotnikom apostołskim do dusz najbardziej opuszczonych oraz tych, które poddały się wpływom fałszywych teorii sekularyzacyjnych, dokonały apostazji lub są skrajnie duchowo zaniedbane”⁴⁷. O. R. Bakhtalovskyy był przekonany, że w przyszłości pojawi się dla sióstr możliwość prowadzenia misji *ad gentes*, której adresatami będą inne narody, poza granicami Ukrainy. Dlatego siostry z tego działu powinny być przygotowane do zadań, które objawią się w przyszłości⁴⁸.

4. Siostry, które *służą w parafii* powinny zapewnić skuteczną pomoc kapłanom sprawującym opiekę duszpasterską⁴⁹. Do obowiązków sióstr zakonnych należy: nauczanie dzieci i młodzieży katechizmu, przygotowanie dzieci do pierwszej spowiedzi i uroczystej Komunii św., opieka nad sierocińcami i internatami, duchowe przywództwo w grupach parafialnych, wspólnotach, towarzystwach oraz innych zespołach parafialnych. Ponadto siostry powinny dbać o piękno i czystość świątyni, utrzymywać w porządku paramenty liturgiczne, które są niezbędne do sprawowania sakramentów i prowadzenia nabo-

⁴² Ibidem, part V, § 27.

⁴³ Ibidem, part VII, § 32.

⁴⁴ Ibidem, part IX, § 37.

⁴⁵ Ibidem, part V, § 23–26.

⁴⁶ Ibidem, part VII, § 32.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibidem, part VII, § 33.

⁴⁹ Jest to zadanie, które będzie realizowane w przyszłości, gdyż na terytorium Związku Sowieckiego w podziemnej strukturze K GK parafia nie mogła istnieć, a publiczna działalność kapłanów owego Kościoła była *stricte* zabroniona.

żeństw liturgicznych. Mają być także odpowiedzialne za śpiew w cerkwi, a także artystyczną oraz ikonograficzną dekorację wnętrza świątyni⁵⁰.

Podsumowując, warto zaznaczyć, że idea założenia nowego zgromadzenia siostr zakonnych jest „żywą” odpowiedzią o. R. Bakhtalovskyy’ego na apel Bogarodzicy, wypowiedziany w Fatimie. Analizując reguły i statut założonego przez niego zgromadzenia znajdujemy tego potwierdzenie. Całe dzieło powołania zgromadzenia i duchowej opieki nad siostrami NSMF jest olbrzymim wkładem o. Romana w misję rozwoju i szerzenia wiary oraz moralności chrześcijańskiej w obliczu ateizmu wojującego. Siostry zatem powinny gorliwie pełnić „Dzieło Fatimy”, angażując się w działalność misyjną, duszpasterską, wychowawczą, a także wspierając świat modlitewnie, gdyż jest on w stanie niewiary oraz pod wpływem ideologii komunistycznej. O. R. Bakhtalovskyy uważał, że jest osobiście powołany do realizacji apelu fatimskiego, a jednocześnie świadom, że nie może wykonać tego wspaniałego zadania bez pomocy jego konsekrowanych przyjaciół.

Bibliografia

- Czyżowicz M., *Duchowe macierzyństwo Maryi w pismach o. Romana Bachtałowskiego CSsR*, Tuchów 2001.
- Dziourach B., *Dziewictwo na podstawie pism o. R. Bachtałowskiego CSsR*, Warszawa 1996.
- Бахталовський Р., *На стежках Марії*, vol. 2. part 2, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, § 3.
- Бахталовський Р., *Непорочне Серце Марії*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part I.
- Бахталовський Р., *Семираменник*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part III.
- Бахталовський Р., *Як квітнуть троянди навколо Непорочного Серця Марії*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part II.
- Бахталовський Р., *Винниця Непорочного Серця Марії*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part 9, § 1.
- Бахталовський Р., *Ірія, Архів Львівської Провінції ЧНІ*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, p. 4.
- Бахталовський Р., *Маріїна дорога до з'єднання з Богом*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part II, § 9.
- Бахталовський Р., *Непорочне Серце Марії*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, part II.
- Бахталовський Р., *Правила і устави Чину Непорочного Серця Марії*, АЛП ЧНІ, f. 6, op. 1Д, case 2, vol. 11, part I, § 1.
- Голейко Н., *Благослови нас з вічності*, Львів 2002.
- Гонзага де Фонсека Л., *Fatima. Марія говорить до людей світу*, Львів 1995.
- Державний обласний архів Івано-Франківської області (ДАІФО), f. 5, case 7497, sheet 6–7.
- Метрика Всечеснаго Клира Станиславовской Епархии от початку року 1887, f. 504, op. 1, case 330”a”.
- Хацко А., *Життєвий шлях ісповідника віри о. Романа Бахталовського – довголітнього в'язня Радянської каральної системи*, Львів 2012.

⁵⁰ Р. Бахталовський, *Правила і устави Чину Непорочного Серця Марії*, part IX, § 37–38.

The Fatima apparitions as the source of inspiration for Marian theology of Father Roman Bakhtalovskyy (1897–1985)

Summary: Father Roman Bakhtalovskyy is a kind of mystic and mystagogist in modernity, because his piety, spirituality, priestly ministry and writing draw inspiration from the Fatima apparition. In his Marian views, we find many symbols of harking back to events of 1917 in Portugal. They formed his faith based on: the worship of the Immaculate Conception Mother of God, the service to Her Sacred Heart, the improvement of filial relations according to foundations of the kingdom of God. The hope and the faith in the final victory of Christianity over the ideology of atheism is a key to the understanding of his uncompromising position in the fight with evil, the faithfulness to the Church and the protection of own religious convictions in the situation of the communist regime. For Father Roman, everything that happened in the Soviet Union was no cause for astonishment, sadness or despair, because the dialogues of the Blessed Virgin with visionaries in Fatima foretold “of the great apostasy” in the XXth century, brutal persecutions of Christians in Communist countries and, simultaneously, the invitation of Christians to the activity in the interest of the kingdom of God, through solidarity, conversion, patience and the persistence to the faith. The vital experience and “Fatima’s Opus” made Father Bakhtalovskyy a lively and unimpeachable witness of historical events of the XX century inside the “Evil empire” (R. Reagan) of the Soviet Union. The personal conclusion for Father Roman, for the renovation of faith and Christian morality in Ukraine, was the founding of a female congregation of the Sacred Heart of Mary from Fatima and ensuring its survival in the difficult conditions of the existence of an underground Church. Therefore, all activities of Father Bakhtalovskyy regarding Fatima were an acceleration of the arrival of freedom to the nation and the Church in Ukraine.

Keywords: Fatima apparitions, communism, the Soviet Union, Marian spirituality, The Congregation of the Sacred Heart of Mary from Fatima.